

Sammanfattning

Rapport 2014:06

Särskilt stöd i enskild undervisning och särskild undervisningsgrupp

Sammanfattning

Granskningen utgår från skolsituationen för elever som är, eller har varit, placerade i särskild undervisningsgrupp¹ eller får/fått särskilt stöd i enskild undervisning. Granskningen har undersökt arbetet med dessa elever ur tre aspekter; före placering, under placering samt arbetet för att eleverna ska återgå till ordinarie klass.

Skolinspektionen har besökt sexton skolor i åtta kommuner (två skolor per kommun) under två dagar. Huvudmän har valts ut slumpmässigt och inga fristående skolor kom att ingå i granskningen. Under besöken intervjuades elever, vårdnadshavare, lärare, elevhälsa och rektorer. I granskningen har vi analyserat dokument som åtgärdsprogram, utredningar, betygsresultat samt de beslut som gäller de elever som ingår i granskningen. Sammanlagt 124 elever var placerade i särskild undervisningsgrupp eller i enskild undervisning vid de verksamheter som ingått i granskningen.

Före placering

De elever som ingår har ofta haft bristande närvaro i skolan och saknar betyg i flera ämnen. Flera av dem har tagit avstånd från såväl den enskilda skolan som utbildning.

¹ Undervisning i en annan gruppering inom skolan, eller undervisning i andra lokaler med annan personal i en kommungemensam grupp, ibland i så kallade skoldaghem eller resursskolor. Förutom inlärningsproblematik kan social problematik eller olika funktionsnedsättningar ligga till grund för bedömningen att en elevs behov bättre kan tillgodoses i en annan undervisningsgrupp än den ordinarie.

När elever hamnar i så svåra situationer i skolan är det vanligt att skolan inte ger ett särskilt stöd som i tillräcklig utsträckning motsvarar deras behov. Skolor och huvudmän måste se över och utveckla det särskilda stöd eleverna får innan de placeras i särskild undervisningsgrupp så att det håller god kvalitet och motsvarar de behov eleven har.

Det går inte alltid ur dokumentation om eleverna att förstå vilket stöd de har fått. Dokumentationen av tidigare vidtagna stödåtgärder är ibland bristfällig. Detta medför att skolorna inte alltid har kunskap om elevers svårigheter och/eller vilket stöd eleven tidigare fått.

Det är skolans uppdrag och ansvar att uppmärksamma, utreda och åtgärda de stödbehov eleverna har. En majoritet av de intervjuade vårdnadshavarna upplever att det är deras förmåga och kraft att driva krav om att deras barn ska få det särskilda stöd de är i behov av, som avgör om eleverna får detta stöd eller ej. Det är inte acceptabelt om elevers möjlighet att få sina stödbehov tillgodosedda är beroendet av att vårdnadshavare synliggör och driver elevernas behov av stöd. De elever som inte har vårdnadshavare som driver och synliggör deras behov av stöd riskerar då att inte få det stöd de är i behov av förrän i ett sent skede. Under tiden kan de svårigheter de befinner sig i bli större och ännu svårare att åtgärda. Därmed åsidosätter skolan ett av sina uppdrag – att uppväga skillnaderna i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

”Det är skolans ansvar att uppmärksamma, utreda och identifiera vilka stödbehov eleverna har.”

I vissa fall måste eleverna ”stå i kö” för att få sitt särskilda stöd i form av placering i särskild undervisningsgrupp. Elever och vårdnadshavare får då veta att det stöd skolan erbjuder inom ramen för ordinarie klass inte motsvarar elevens behov. Trots det kan eleven få gå kvar i upp till två år i den vanliga klassen i väntan på plats i den särskilda undervisningsgrupp de blivit hänvisade till. Skolorna försöker i dessa fall ge eleverna ett förstärkt särskilt stöd inom ramen för den ordinarie klassen. Men eleverna och vårdnadshavarna upplever ofta denna tid som ett vakuum eftersom skolan redan konstaterat att de inte kan få det stöd han eller hon behöver inom ramen för klassen. Det är inte acceptabelt att elever får vänta på att få det förstärkta särskilda stöd skolan konstaterat att de är i behov av. Under tiden de väntar kan deras svårigheter öka och bli än svårare att åtgärda. Kunskapsutvecklingen riskerar att ytterligare bromsas upp och elevens sociala situation till exempel när det gäller kamratrelationer och tillhörighet i skolan kan försvåras.

Under placering

Vid de granskade verksamheterna har så gott som alltid elevernas skolsituation förbättrats då de blivit placerade i särskild undervisningsgrupp eller i enskild undervisning. De får betyg i fler ämnen, högre betyg, en ökad närvaro i skolan och de utvecklas enligt personal, vårdnadshavare och dem själva socialt. Den förbättrade skolsituationen bör ses i relief mot att eleverna ofta befinner sig i en svår situation i skolan innan de blir placerade.

När elevernas kunskapsresultat förbättras efter placering handlar det inte bara om hur undervisningen utformas. Det handlar också om att ämnen lyfts bort (anpassas bort) för de elever som ingår i granskningen. Det innebär å ena sidan att eleverna kan koncentrera sig på de ämnen de fortfarande läser och därmed få ökade resultat i dessa ämnen. Men å andra sidan får det till effekt att eleverna lämnar grundskolan utan fullständiga slutbetyg. Det kan innebära att de får svårt att gå vidare i gymnasiestudier. De ungdomar

som avbryter eller aldrig påbörjar en gymnasieutbildning hamnar ofta i stora svårigheter med att i framtiden etablera sig på arbetsmarknaden. Kraven på utbildning har ökat och unga har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden i dag än tidigare.

Arbetet med anpassad studiegång behöver förbättras så att anpassningar sker först efter noggranna individuella övervägande samt att det är tydligt för elever, vårdnadshavare och lärare i vilket syfte anpassningen görs och vilka konsekvenserna blir.

Återgång till ordinarie klass

Det är ovanligt att elever som blivit placerade i särskild undervisningsgrupp eller i enskild undervisning fullt ut återgår till ordinarie klass. Skolorna behöver utveckla det inkluderande arbetet så att förutsättningarna, för de elever som det är möjligt för, förbättras för att återgå till sin ordinarie klass. Detta innebär bland annat att skolorna behöver utveckla och förbättra det pedagogiska arbetet samt de förhållningssätt som råder i de ordinarie undervisningsgrupperna.

”Skolorna behöver utveckla det inkluderande arbetet.”

Regelbunden tillsyn av alla skolor

SKOLINSPEKTIONEN granskar skolverksamhet, förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet. Utgångspunkten är de lagar och regler som finns för verksamheten.

Kvalitetsgranskning inom avgränsade områden

SKOLINSPEKTIONEN granskar kvaliteten i skolor och andra verksamheter inom avgränsade områden. Granskningen ska leda till utveckling.

Anmälningar som gäller förhållandet för enskilda elever

ELEVER, FÖRÄLDRAR och andra kan anmäla missförhållanden i en skola till Skolinspektionen, till exempel kränkande behandling eller uteblivet stöd till en elev

Fristående skolor

– kontroll av grundläggande förutsättningar

SKOLINSPEKTIONEN bedömer ansökningar om att starta fristående skolor. Bedömningen innebär en grundläggande genomgång av skolans förutsättningar inför start.